

ВИКОРИСТАННЯ ЗООПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

На сучасному етапі соціально-економічного та культурного розвитку України інклюзивна освіта є досить актуальною, що зумовлено значним зростанням кількості дітей, які потребують корекційного навчання.

Реалізація прав на освіту дітей з особливими потребами є одним з найважливіших завдань державної політики в галузі корекційної освіти. Отримання якісної освіти дітьми з психічними вадами розглядається як одна з основних і невід'ємних умов їх успішної адаптації до соціуму та забезпечення ефективної самореалізації в різних видах професійної діяльності.

Метою інклюзивної освіти є покращення освітнього-розвивального середовища, в якому педагог та учні відкриті до співпраці, що базується на забезпеченні потреб дітей і врахування їх індивідуальних особливостей та психічних можливостей бути успішними [1].

Результати досліджень В. Тарасун, Т. Костюка, О. Киричука, В. Синьова, Б. Корсунської засвідчують, що сприятливе соціальне та розвивальне середовище є однією з необхідних умов розв'язання проблем інклюзивної освіти. Тому забезпечення такого середовища – одне із завдань психолого-педагогічного супроводу дітей, що потребують корекції психічного розвитку.

Для успішного проведення корекційної роботи у навчальних закладах психологи мають бути компетентними в основних поняттях спеціальної психології та особливостях і закономірностях розвитку різних категорій осіб з психологічними вадами. Диференційовані механізми і засоби корекційного навчання кожної категорії дітей передбачають їх комплексне психолого-педагогічне вивчення.

Загальновідомо, що психіка тварин нерозривно пов'язана з їхньою поведінкою. Першопричина психічного відображення – це поведінка, завдяки якій здійснюється взаємодія з довкіллям. Зоопсихологія виникла на зіткненні допсихічного і психічного відображення. Звідси починається еволюція психіки,

яка через багато проміжних ступенів приводить до людської свідомості. У тварин психічне відображення довкілля відбувається переважно у чуттєвому плані, а пізнання тваринами зовнішнього світу здійснюється через їх рухову активність [2].

Психіка людини – це якісно інша категорія, але генетично вона тісно пов'язана з психікою тварин. На поведінку людини важливий вплив мають спільні з тваринами біологічні чинники, однак людина здатна проникати у сутність явищ, пізнавати закономірності їх походження та розвитку. Тому пізнання людиною довкілля відбувається шляхом поєднання конкретно-чуттєвого та абстрактно-логічного мислення. Без знання особливостей формування психіки і поведінки тварин неможливо зрозуміти виникнення людської свідомості у процесі еволюції. Психіка і поведінка людини має багато спільного із психікою і поведінкою тварин, що підтверджується єдністю походження органічного світу. Дослідники трактують зовнішні прояви поведінки тварин в залежності від індивідуального досвіду та суб'єктивного розуміння ситуації [2].

Методи зоопсихології відрізняються від групи методів дослідження психічної діяльності людини перш за все їх кількістю. Для дослідження психіки тварин неможливо застосувати такі методи як бесіда, тестування, інтерв'ю, анкетування. Методи вивчення психіки людини відзначаються змістовною спрямованістю в отриманні психологічної інформації. Досліджуючи психіку людини, вчені ставлять перед собою завдання, що пов'язані з мотивацією людини її суспільними і духовними потребами в залежності від соціальних чинників. Найбільш вагомими методами отримання психологічної інформації у психології та зоопсихології є спостереження та експеримент. Такі дослідження дозволяють судити про ефektorні та сенсорні здібності, орієнтовно-дослідницьку діяльність, ігрову поведінку, здібності до аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння тощо.

Знання про психіку тварин доцільно використовувати у професійній діяльності практикуючому психологу для підвищення ефективності корекційної

роботи. Для практичного психолога важливе значення мають результати досліджень у галузі зоопсихології, оскільки вони спрямовані на виявлення конкретних особливостей психіки та психічних процесів людини і були апробовані на тваринах. Необхідно враховувати, що психічні процеси в організмі людини та окремих тварин (дельфіни, коні, собаки, мавпи) є віддзеркаленням їх внутрішніх переживань. Разом з тим, інформація про методи, апробовані на тваринах, може бути використана для психологічної допомоги конкретній віковій групі дітей. Експериментальним шляхом можна дослідити спільні та відмінні поведінкові реакції тварин і дітей, використовуючи нові методи роботи у психології. Досліджуючи будь-яку психічну сферу, практичний психолог має звертати увагу на результати експерименту і спостереження за представниками різних видів тварин, на основі чого можна зробити висновки про можливість відтворення різних ситуативних змін, що стосуються когнітивної, емоційної та поведінкової сфер.

У корекційній роботі з дітьми, що мають психічні порушення, практичні психологи широко використовують методи психотерапії, які базуються на вивченні психіки тварин – дельфінотерапія, іпотерапія, каністерапія та фенілотерапія.

Отже, зоопсихологічні дослідження є необхідною умовою забезпечення ефективності корекційної роботи практичного психолога з дітьми, які мають вади психічного розвитку.

Література

1. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А. А., Совій Н. З., Найда Ю. М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л. І., – 2-ге видання, стереотипне – К. : СПД-ФО Парашин І. С., 2010. – 128 с.
2. Филиппова Г. Г. Зоопсихология и сравнительная психология: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. зав. / Г. Г. Филиппова. – М. : Изд. Центр «Академия», 2004. – 544 с.